

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. IV. Camerinen. Cambii. An mandatum datum ad cambiandum seu girandum super cambiis, expiret per mortem mandantis vel mandatarii, Et qua occasione agitur de pluribus speciebus mandati dati ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

auctoritatibus, potissimè cum non omninò satisfactus essem de rationibus & fundamentis deductis per *Surdum*, Idcirco advertebam veram hujus conclusionis rationem eam esse, quod fructus dicuntur illi qui producuntur seu percipiuntur salva substantia rei illorum productivæ, ideoque in proposito, uturæ vel intersuria dicuntur accessiones contradistinctæ ab ipsa sorte principali, quæ salva & integra remaneat, atque ex hac ratione accessiones ex pecunia regulariter, non concurrente speciali titulo earum justificativo, dicuntur illicitæ, quia cum pecunia sit de sui natura sterilis, ita contra naturam efficitur fecunda & fructifera.

Hoc autem non convenit cambiorum accessionibus seu intersurijs, quoniam de natura cambij realis est, ut nulla detur accessio, nullumque lucrum certum sed creditor subjaceat potius damno & periculo diminutionis fortis principalis *Roman. conf. 238. n. 6. § 9 in principio, Rota decis. 315. par. 2. divers. decis. 304. num. 5. par. 2. recent.*, ac habetur deductum in *d. Romana vena ferri disc. 24. in d. Romana cambiorum disc. 1. & in alijs frequenter.*

Ideoque id quod dicitur fructus seu accessio, est abusive, & per modum loquendi pro nostra intelligentia, sed verè totum est fors principalis tanquam unicum pretium pecuniæ quæ in uno loco magis valet quam in altero; Utpote Titius dat Sempronio ad cambium Romæ scuta mille monetæ juliorum decem pro scuto cambianda pro nundinis Placentiæ seu pro Civitate Venetiæ, cum ibi litteræ implendæ sint in scutis auri stamparum seu marcarum respectivè (cum in nundinis currant scuti imaginarij marcarum, & in plateis scuti auri veri stamparum) idcirco correspondens illius, qui suscepit pecuniam cambiandam, ut impleat litteras, emere debet dictos scutos, prout currunt in illis nundinis vel respectivè in ea hebdomada, in qua maturat solutio, juxta pretium aggij quod pro majori vel minori pecuniarum affluentia, magis & minus ponitur à foro mercatorum, atque in hac emptione consistit damnum vel respectivè lucrum ejus, qui habuit pecunias cambiandas, quoniam dari potest casus, quod cum tanta moneta, quantum importent, exempli gratia, scutos 970. emat tot scutos auri vel marcarum, qui sufficiant ad æquivalentiam & litterarum implementum, undè propterea creditor sit potius in damno patiendi diminutionem fortis principalis; Et e conversò datur casus frequentior, quod pro emendis dictis scutis ad litterarum implementum necessarijs non sufficiat valor dictorum scutorum mille monetæ, sed importent scuta 1030. & sic in illis 30. consistit damnum debitoris, quod ex communi usu loquendi dicitur fructus cambij junctum cum expensis provisionum; Et consequenter quando illi scuti auri vel marcarum respectivè ita empti, & per actum occultum soluti creditori per correspondentem cum recurfa recambiantur ad locum à quo ipsimet debitori qui pecunias proprias pro litterarum implemento in nundinis vel platea non habebat, dicuntur tanquam per novum contractum recambiarum illi scuti 1030., non tanquam integra fors & fructus, sed tanquam integra fors, atque unum & idem pretium illorum scutorum marcarum vel auri denuò reducendorum ad scutos monetæ. Istaque est ratio, ob quam subsistentur recambia, atque illi qui apud vulgus dicuntur fructus, convertuntur in fortem, Quam rationem nec quidem remotè percipiunt aliqui moderni, qui in foro magnarum & mercantiarum Civitatum non versantur, cum manifesto

proindè terminorum æquivoco utentes in hac materia terminis usurarum, lucrorum, fructuum, & accessionum, cum isti termini rectè quidem cadant in cambio sicco, non autem in reali, in quo nullum dari potest lucrum certum, & si daretur, remaneret vitiatum, ut latius in dicta *Romana locutionis vena ferri, disc. 24. & in alijs locis citatis.*

CAMERINEN.

CAMBII

PRO

PELLEGRINIS

CUM

BRACCIIS

Casus disputatus coram A.C. & in Signatura, & res solutus pro Pellegrinis, postea concordatus.

An mandatum datum ad cambiandum seu girandum super cambijs, expiret per mortem mandantis vel mandatarij, Et qua occasione agitur de pluribus speciebus mandati dati ad cambiandum.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *Distinguuntur plures casus ad effectum sciendi, an susceptum onus cambiandi expiret per mortem.*
- 3 *Quando alicui datur pecunia ad cambiandum, qualis species contractus dicatur.*
- 4 *De cambio directo, & qualem speciem contractus continere dicatur.*
- 5 *De cambio obliquo, & quot contractus sub se contineat.*
- 6 *De differentia inter casum in quo debitor tribuat creditor i facultatem cambiandi, & quando ipse debitor id in se suscipiat.*
- 7 *De casu, in quo susceptum onus cambiandi est transitorium ad hæredes, & non expirat per mortem.*
- 8 *Generaliter mandatum susceptum ad cambiandum non cessat per mortem.*
- 9 *De exclusionem contractus societatis in cambio.*

DISCURSUS IV.

BRACCIUS per apocam se constituit Pellegrini debitorem in scutis mille jam antea habitis, atque promisit hanc summam girari facere super cambijs per aliquem Urbis mercatorem per ipsum eligendum, cujus cura & onus esset dicta cambia exercere & continuare cum scripturæ retentione usque ad debiti restitutionem, & cum pacto, quod cambia usque ad summam scutorum 7. pro singulo centenarij & anno cederent ad commodum Pellegrini, totum verò plus cederent beneficio ipsius Braccij, cujus obitu sequuto, post aliquorum annorum decursum, petentibus dicti Pellegrini hæredibus fortis & cambiorum solutionem, hæredes debitoris præterdere cæperunt per mortem expirasse vel

vel mandatum, vel societatem, quam in presenti conventionem contineri mordicus dicebant scribentes pro hæredibus, innixi auctoritati *Seaccia de cambijs* §. 3. *gloss. 3. num. 33.* ubi registrata quadam conventionis formula huic simili, firmat esse contractum societatis.

Pro creditoribus scribens, hoc societatis assumptum omnino negabam, sed dicebam, Vel esse in casu suscepti mandati, quod uti necessarium, & ex stipulatione tanquam irrevocabile non expirat per mortem, Vel (& fortè verius) esse obligationem faciendi, ad hæredes etiam passivè transitoriam; Pro materia verò dilucidatione tollendisquæ æquivocis, observabam plures distinguendos esse casus ob longam differentiam inter unum & alterum militentem.

Primus igitur est, ubi unus dat alteri pecuniam ad negotiandum sive traficandum super cambijs, certa parte lucri ad commodum recipientis pecuniam & traficare debentis conventa, & tunc non intrant termini debitoris vel creditoris, quia nulum intercedit mutuum, neque pecunia efficitur de dominio recipientis, cum illa eadem sit traficanda, sed solum cadit dubitatio, quam speciem contractus hujusmodi conventio contineat, an scilicet societatis, ut aliqui voluerunt, vel mandati, ut aliorum fuit opinio, vel institoria, seu contractus innominati, atque juxta has ultimas species punctualiter discusso articulo firmavit *Rota in una Mediolanen. dec. 304. §. 556 p. 2. recent.* Ideoque in judicando præsertim in Curia, non quid DD. hinc inde pro eorum ingenio voluerint tenendum est, sed quid, omnibus opinionibus examinatis, est decisum; Verùm istum constanter affirmabam non esse casum nostrum, quia Braccius pecuniam aliquò tempore antè dictam conventionem receperat in alios ejus usus erogam, ejusque in dicta conventionem se constituit debitorem ad commodum dantium, quos consideravit uti creditores, utendo termino solutionis, quæ pendente in se assumpsit onus prædictum, qui termini in ista specie non cadunt neque conveniunt.

Alter casus est cambijs directi & puri prout originaliter iste contractus introductus fuit, ubi scilicet habens pecunias in uno loco, eisque indigens in alia Civitate vel loco, eas tradit campfori, ut pro dicto alio loco cambiet, seu litteras suo correspondenti pro æquivalenti summa solutione tradat, quo non expleto tenetur recipiens danti ad quanti interest pecuniam in loco & tempore convento traditam esse, & iste contractus dicitur, juxta unam opinionem permutationis, permutando scilicet pecuniam unius loci, cum pecunia alterius mediante eo pretio, quod loci distantia vel diverse monete qualitas postulat; Sive juxta alteram est contractus locationis & conductionis, quia campfor ita locat operas suas datori pecuniarum, ut eas suo risico de loco ad locum asportet; Sive juxta alteram, est etiam institoria vel contractus innominati, de quibus in presenti videre superfluum videbatur, quia neque eramus in casu.

Tertius est casus frequens & quotidianus cambijs obliqui plures contractus continentis, quorum primus est veri & realis mutui, quia nempe indigens pecunijs pro ejus ære alieno exsolvendo, seu alijs indigentijs, & negotijs splendidis, illas ab aliquo recipit de suo dominio efficiendas, eas rumque ad certam diem se debitorem constituit, sed nè interim creditor damnus patiaturs ex

Card. de Luca de Cambijs

mutuo, tenendo scilicet otiosam dictam pecuniam quam aliàs super negotijs & cambijs traficare destinaverat, idcirco dupliciter conveniri solet, Vel quod debitor det creditori facultatem pro sua relevatione à quibuscumque, ac etiam à se ipso æquivalentem summam ad cambium, & sub eo continuandi, donec sequatur solutio, Vel quod ipsemet debitor in se assumat onus æquivalentem summam inveniendi ab alijs ad cambium, seu curandi, quod aliquis mercator dictam summam traficet & giret; Primo enim casu intrat mandatum, quod debitor tribuit suo creditori, & quatenus mandatum deducatur ad exercitium, intrat tertius actus, per quem creditor non jure suo, ut voluit *Turre* & alij, sed tanquam mandatarius debitoris juxta opinionem veriorum, & in *Rota* receptissimam, æquivalentem summam accipit ab alio ad cambium; Secundo autem casu, ex parte debitoris intrat stipulatio faciendi, quia promittit pecuniam in æquivalenti summa ab alijs invenire, atque pro creditoris relevatione curare, ut per se ipsum quatenus ad id sit aptus, vel per mercatorem ab ipso inveniendum cambietur per nundinas vel plateas; Et sic secundus actus consistit in dicta suscepta obligatione faciendi, & tertius adest, quatenus pro explenda obligatione pecuniam ab alijs suscipiat cambiandam.

Differentia inter unum casum & alterum est, quod in primo, ut creditor cambia & recambia petere valeat, docere debet se mandatum sibi traditum validè ad formam Constitutionis *Pij V.* exercuisse, cum vera & reali transmissione spacciorum justificanda saltem cum litteris responsivis nuncupatis *del ritorno*, atque isto casu intrat regula, quod non probata spacciorum justificatione, cambia peti non possunt, quia debet adesse realitas litterarum promptè implendarum, sine quibus cessat periculum consistens in transmissione pecuniæ de loco ad locum, sive in iactura, quæ non minus quam lucrum adesse potest in commutatione pecuniæ de uno loco ad alium, sive de una specie ad aliam, nempe de moneta currenti ad scutos marcarum vel auri, in quo periculo fundatur lucri perceptio ex deductis per *Lopez de contract. lib. 2. cap. 3. cum plur. seqq. Capyc. larr. consult. 125. Rovis. super pragm. 1. de litteris cambijs. Burratt. dec. 603. Mantie dec. 283. Rota dec. 132. p. 6. rec. Anconitana cambiiorum 8. Marrij, §. 2. Augusti 1649. Peutingero, Romana cambiiorum 28. Aprilis 1651. Verospio, & in alijs frequenter.*

In secundo autem casu, nisi debitor probet omnes adhibuisse diligentias, & non invenisse occasionem cambiandi, creditor absque aliqua justificatione ex ejus parte faciendâ, petere, & consequi potest à debitore cambia & recambia quæ cucurrissent, si susceptam obligationem explevisset, non tanquam cambia, quæ sine spaccijs, & reali litterarum transmissione dari non possunt, sed tanquam damna & interesse ob non impletum susceptum mandatum, seu ob non factum id, quod si factum esset, cambiiorum utilitatem produxisset, ut bene firmatur in *Romana pecuniaria 5. Junij 1648. coram Corrado, & in eadem 14. Junij 1649. Dunozerro inter suas dec. 829. & post Salgad. in labyrinth. dec. 7.* quæ passim in Curia recepta est tanquam magistralis, sapissimè in alijs causis approbata; ita ut amplius de assumpto non dubitetur, ut sepius hoc eod. sic.

In hac ultima specie necessariè stipulationis faciendi in proposito controversia versabamur, ideo,

ideoque non intrabant termini expirationis mandati per mortem mandantis, vel mandatarij, quia verè non agebatur de mandato, sed in susceptione facti, quod ob non factum trahit secum obligationem ad damna & interesse, etiam absque interpellatione alijque requisitis, Iamque obligatio nem non dubitatur esse ad hæredes activè & passivè transitoriam, ad instar quarumcumque stipulationum, & contractuum, ut omnis generalibus, in specie probari dicebam ex decisionibus in *Romana multiplici 5. Novembris 1625. coram Pirovano, & 18. Martij 16. 4. coram Meltio*, in cuius casu emptor, qui de pretij residuo debitor remanebat, se obligavit illud investire in loca Montium, census, vel stabilia fructifera, atque fructus exigere, illosque denuo investire, ac ita multiplicare, donec certa summa constitueretur, quia si ipse, vel ejus hæres id non fecit tunc ob non adimpletum mandatum, vel non præstitum factum promissum, tenetur ad quanti interest esse factum, quod occasione fructuum dotarium habetur *sub tit. de dote, & alia occasione habetur sub tit. de usuris & interesse*.

Neque intrabat ratio pro alia parte exaggerata, quod electa esset industria personæ, cum datio & respectivè susceptio mandati vel facti, non fuerit voluntaria, & ratione industriæ personalis, prout in primo contractu pecuniæ datæ ad negotiandum juxta dictas decisiones 304. & 556. par. 2. rec. prætendi fortè potest, sed fuerit necessaria ob creditoris reintegrationem, & nè interim ex mutuo, & permanentia suæ pecuniæ penes debitorem damnum patiat; Multò magis in præfenti, dum cambiorum transmissio & continuatio faciendæ non erat per ipsummet Braccium, ita ut dici valeat, sequuto ejus obitu actum non potuisse amplius explicari, sed erat faciendæ per mercatorem ab ipso eligendum, & deputandum, qui semel electus absque alia præfati debitoris opera, sive viveret, sive mortuus esset, continuationem facere poterat.

Et nihilominus, etiam in casu simplicis, & veri mandati, prout est in alio casu supradicto, quando scilicet creditori datur facultas capiendi summam æquivalentem ad cambium, adhuc omninò verius, ac ubique receptum est, tale mandatum per mandantis, vel mandatarij mortem naturalem, seu civilem non cessare, quoniam juris regula, ut mandatum per mandantis vel mandatarij mortem expiret, procedit in mandato voluntario ex utraque parte, quancumque revocabili, secus autem in mandato necessario, quod ex stipulatione debitor tribuit creditori in causam, & rem propriam, donec sequatur solutio, dum illud debitor volens non potest in vivo creditore expressè revocare, idèò minus intrat exspiratio per mortem, quæ aliud non est, nisi quædam revocatio tacita seu ficta, ut ita distinguendo inter mandatum voluntarium & necessarium plenè alijs allegatis habetur *apud Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de procur. resol. 10. num. 7. & 9. Gabr. de procurator. conclus. 2. num. 56. Seraph. decis. 541. num. 3. Buratt. decis. 440. nu. 2. & 3. Merlin. decis. 436. num. 11.*, & tanquam absolute habuit Congregatio Baronum & Rota in *Romana Cambiorum supra discurs. 2.*, Atque in praxi est ubique receptum, nedùm ex dicta viva ratione, quod mandatum necessarium in rem propriam, sicuti non potest expressè revocari, ita non revocatur tacitè & fictè per mortem, nè plus operetur tacitum quàm expressum, sive plus fictio quàm veritas, sed etiam quia cambiorum cursus, non solum resultat ex ratione mandati, sed etiam ex

ratione restorationis damnorum, quæ alias creditor ita pati dicitur.

Allegabatur pro parte debitorum *consilium Camballi 145. lib. 2.*, sed dictum fuit istam doctrinam fuisse rejectam in dicta *Romana Cambiorum*, tam in Congregatione Baronum, quam in Rota, quoniam verè iste Doctor in hac parte solemniter æquivocavit, vel ad clientis affectionem ita impròbabiliter scribere voluit, totum enim se fundat in *conf. 112. Soccin. jun. l. 1. n. 12.* qui agit de mandato voluntario dato ad donandum, ut expiret per mortem mandantis, maximè dum hæredem reliquerat pupillum, quod omninò extraneum est à mandato necessario, & per viam stipulationis in rem mandatarij.

Magnum item fundamentum ex parte dictorum hæredum constituebatur ad probandam societatem in conventa participatione lucris, dum conventum est, quod usque ad 7. pro centenariis sit dantis pecuniam, totum verò plus cedat commo- do recipientis & cambiare debentis, Sed replicam hoc esse æquivocum clarum, Tum quia societas importat communionem lucris & damni, ac utilitatis & periculi, quæ in præfenti omninò absert quia si dabatur casus, ut fors principalis absque cambiantis culpa amitteretur, vel nullum in cambijs adesset lucrum, sed potius jactura & fortis principalis diminutio, & quæ incertitudo unicè salvat hunc contractum ab usura, utique Braccius nullum sentiebat damnum, neque de periculo participabat, ergò incongruum est terminus societatis, sed potius illud incertum lucrum excrescens summam scut. 7. pro centenariis, dici potest salarii seu merx institoria, seu operæ assumptæ.

Tum clarius, quia cum Braccius esset debitor pecuniæ, ita ut ad ejus damnum & præjudicium tale cambium currere debuissent, idcirco voluit convenire de interesse limitato, ut scilicet dictam summam non excederet, sibi remissa seu condonata summa excrescente, juxta ea, quæ de hoc cambio limitato habentur plenius deducta in *Romana Cambii de Sfortijs infra di. 6.*, & sic debitor nullum sentit lucrum, nec aliquam illius participationem habet, sed solum ita patitur minus damnum & interesse.

Et ex his A.C. pro creditoribus judicavit, relaxando mandatum executivum, tam pro sorte principali, quam pro ipsis cambijs & recambijs, atque interposita appellatione, Signatura justitiæ illam rejectit quoad effectum suspensivum rescribendo cum clausula *sine præjudicio executionis* de sola appellatione ad devolutivum in Rota, sed subsequens concordia litem terminavit.

VITERBIEN-

CAMBI

SEU

SOCIETATIS

PRO

MARIO.

Responsum pro veritate.

Debitore assumente in se onus cambiandi seu girandi pecunias sub cambijs, ac facta